

СУТНІСТЬ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ ЯК ЛОКАЛЬНОГО НОРМАТИВНОГО АКТУ

Започатковані Україною економічні перетворення та реформа вітчизняної системи права призвели до оновлення одного з найважливіших інститутів – законодавства про працю. Питання соціального захисту працівників в умовах прагнення власників до максимізації прибутку завжди викликає конфлікт інтересів, вирішення якого, між іншим, полягає у налагодженні ефективного механізму колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин. Іншими словами, наша держава вже давно відійшла від централізованого управління всіма сферами життєдіяльності суспільства, і сферою трудових відносин зокрема. Завдяки локальному регулюванню трудових відносин розвиваються демократичні засади у виробничій діяльності. Співвідношення ж локального і централізованого регулювання є показником демократизму чинної правової системи суспільства [1, 178].

Колективний договір є документом, який призначений для врегулювання інтересів сторін соціально-трудова відносин на підприємстві, які характеризуються складністю та багатоплановістю [2, 17].

Саме тому більшість сучасних законів, які регулюють «стосунки» між працівником і роботодавцем, мають у своєму змісті норми з посиланням на інші нормативно-правові акти, в яких основну роль регулювальника таких відносин відіграє колективний договір. Так би мовити: «Хочете дружити - домовляйтесь».

Наприклад, в ч.2 ст.4 Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 року зазначено – «Законодавством, колективним договором, угодою та трудовим договором можуть установлюватись інші види відпусток» [6].

А ч.4 ст.6 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 року визначено – «Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавства про охорону праці, не дотримується умов колективного договору з цих питань. У цьому разі працівникові виплачується вихідна допомога в розмірі, передбаченому колективним договором, але не менше тримісячного заробітку» [7].

Згідно із п.4 ч.1 ст.5 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 року – «Організація оплати праці здійснюється на підставі:... колективних договорів...» [8].

Значна увага колективному договору приділяється і на міжнародному рівні. Зокрема, в 1949 році Міжнародна організація праці прийняла Конвенцію «Про право на організацію та ведення колективних переговорів», а у 1951 році Конвенцію «Про колективні договори». Відповідно до цих документів, колективним договором визнавалася будь-яка письмова угода щодо умов праці та найму, що укладається між підприємцем, групою підприємців, з однієї сторони, і з іншої сторони однією чи декількома представницькими організаціями трудящих, які належним чином обрані і уповноважені відповідно до законодавства [9, 87].

За таких умов не тільки в Україні, а і у всьому світі колективний договір є тим значимим інститутом, за допомогою якого узгоджуються інтереси власника та трудового колективу, вирішуються питання організації праці саме на локальному рівні організації праці [3, 24]. Світова практика також свідчить про те, що через соціальне партнерство, тобто соціальний діалог, можуть бути примирені і скореговані інтереси різних верств населення з метою отримання соціально прийнятних результатів [4, 15]. Саме ступінь ефективності налагодження локального рівня правового регулювання безпосередньо впливає на виробничий процес, стимулює ефективність, результативність та продуктивність праці.

Які ж ознаки колективного договору характерні для нього як для локального нормативного акту?

1. Колективний договір регулює трудові відносини лише на тому підприємстві, установі чи організації, на якому його укладено.

2. Сторонами колективного договору є власник або уповноважений ним орган з одного боку і один або декілька профспілкових або інших, уповноважених на представництво трудовим колективом, органів, а у разі відсутності таких органів - представники трудящих, обрані й уповноважені трудовим колективом з другого боку;

3. Колективний договір підлягає реєстрації районними державними адміністраціями, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими комітетами сільських, селищних та міських Рад;

4. Колективний договір є актом соціального партнерства на рівні підприємства між працівниками і власником або уповноваженим ним органом і виступає результатом узгодження їхніх взаємних інтересів.

Роль колективного договору важко переоцінити. За його допомогою можуть бути узгоджені необхідні умови соціальної підтримки працівників з урахуванням конкретної галузі виробництва, виду виробництва чи конкретних особливостей діяльності певної організації [5, 443].

Тому розглядаючи окремі питання сутності колективного договору як локального нормативного акту, можна зробити висновок, що в процесі реформування чинного законодавства про працю слід більш пильну увагу приділити проблемі вдосконалення законодавства про колективні договори та угоди. Адже ефективність створення механізму реалізації законодавства в першу чергу базується на принципі: зміст закону визначає його якість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прокопенко В.І. Трудове право: Курс лекцій: Для студентів юрид.вузів та факультетів / В.І. Прокопенко. – К.: Вентурі, 1996. – 224 с.

2. Рибницький Г.В. Колективний договір в умовах ринкової економіки: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 / Г.В. Рибницький. – Х., 2005. – 19 с.

3. Чанишева Г. І Колективні відносини у сфері праці: теоретичні па практичні проблеми правового регулювання [Текст] : автореф. дис. канд. юрид. наук : (12.00.05. трудове право; право соціального забезпечення) / Чанишева Галия Інфасівна; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 41 с.

4. Галиця О. С. Трудові відносини, їх відмінність від правових відносин інших галузей права [Текст] / О. С. Галиця // Довідник кадровика. – 2009. – № 6. – С. 13-17.

5. Савельєва М. О. Колективний інтерес як основа розмежування індивідуальних і колективних трудових правовідносин / М. О. Савельєва // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 440-444.

6. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80>

7. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

8. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

9. Гусов К.Н., Международно-правовое регулирование труда (в конвенциях и рекомендациях МОТ) / К.Н. Гусов, М.Н. Курилин. – М., 1992. – 432с.

Науковий керівник:

к.ю.н., доцент кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін

О.А. Кульбашна

АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ГОЛОСУВАННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Сучасному світовому розвитку притаманне зростання масштабів використання нових інформаційних технологій у різних сферах життя суспільства, що у свою чергу призводить до кардинального перегляду усталених форм та методів регулювання суспільних відносин. Зокрема, дедалі частіше постає питання про можливість впровадження новітніх технологій у процедуру народного волевиявлення шляхом виборів. В окремих державах починають поступово відмовлятися від використання старої системи голосування з ручним підрахунком паперових виборчих бюлетенів, замінюючи її електронним голосуванням. Так, у США на президентських виборах 2012 року за допомогою звичайних бюлетенів (Hand-counted Paper Ballot) проголосувало цього лише 4% виборців [1].

Питання електронного голосування набуває дедалі більшої популярності в сучасній українській правовій науці – за останнє десятиліття з'явилася серія публікацій присвячених вивченню іноземного досвіду та аналізу перспектив його впровадження в Україні [2].

Електронне голосування (англ. e-voting) – є терміном, що позначає особливий процес голосування на виборах чи референдумах, при якому подання голосів або їх обрахунок здійснюється з використанням комп'ютерних засобів [3].

На сьогодні найбільш поширеними формами електронного голосування виступають різноманітні автоматизовані пристрої, за допомогою яких здійснюється збір та обробка інформації про результати виборів, а саме:

1. Технологія сканування бюлетеню. За цією системою виборець заповнює вручну паперовий бюлетень, який потім зчитується скануючою частиною спеціальної машини для голосування, що розміщуються на виборчій дільниці. Електронна копія бюлетеня

зберігається у пам'яті комп'ютера, що дозволяє при необхідності (втрата паперових бюлетенів, необхідність перерахунку голосів) швидко відтворити його зміст. На сьогодні така технологія активно використовується у США і з кожним роком обсяги її впровадження у виборчий процес зростають – якщо у 1980 році з допомогою сканувальних машин проголосувало 2% виборців, то вже у 2012 році їх кількість перевищила 56% [1].

2. Технологія електронного голосування з прямим записом. Передбачає використання на виборчих дільницях спеціальних машин для голосування – «Direct-recording electronic» (DRE). Виборець за допомогою кнопок або сенсорного екрану здійснює заповнення електронного бюлетеня, а результати голосування оброблюються та підраховуються автоматично. В останні десятиліття практика використання подібних машин надзвичайно зросла – з 1996 року Бразилія перейшла на систему електронного голосування з прямим записом і на останніх виборах 2016 року використовувала майже 450 тисяч пристроїв для голосування [4]. Аналогічні процеси відбуваються і в США де кількість виборців, що віддали свої голоси за допомогою пристроїв DRE зросла з 1% (1980 р.) до 39% (2012) [1].

В чому виявляються переваги подібних технологій над традиційним голосуванням, яке здійснюється за допомогою паперових бюлетенями у сучасній Україні. В першу чергу воно дозволяє набагато швидше здійснити обробку та підрахунок голосів виборців, що є надзвичайно актуальним в у вітчизняних умовах коли опрацювання та підрахунок голосів виборців на дільничних та окружних виборчих комісіях затягується на декілька годин, а то й днів. Причиною цьому, в першу чергу, є норми національного законодавства, формальне дотримання яких перетворює процедуру підрахунку у довготривалий процес. Так, відповідно до п.15.ст.90 ЗУ «Про вибори народних депутатів України» визначено, що: «При розкладанні виборчих бюлетенів член дільничної виборчої комісії показує *кожний* виборчий бюлетень усім членам виборчої комісії, виголошуючи результат волевиявлення виборця. При цьому кожен член виборчої комісії має право особисто оглянути виборчий бюлетень. На час огляду виборчого бюлетеня робота з іншими виборчими бюлетенями припиняється» [5]. На практиці, коли комісія має справу з декількома тисячами бюлетенів, дотримання лише цієї однієї процедури (а є ще і інші, не менш складні) триває від 4 до 8 годин. Натомість, застосування автоматизованих пристроїв для

голосування та обрахунку голосів дозволяє на порядок зменшити затрати часу, оскільки у більшості випадків результати виборів автоматично роздруковуються пристроєм по закінченню часу відведеного для голосування. Яскравим прикладом в цьому випадку є підведення підсумків на виборах у Бразилії, де протягом чотирьох годин після завершення голосування верховна виборча комісія (аналог ЦВК) обробила 70%, а до кінця ночі 90% загальної кількості голосів [6, с. 53].

Ще одним важливим аргументом на користь впровадження подібних технологій є зменшення впливу людського фактору на виборах. В українській політичній лексиці останніх десятиліть увійшли такі терміни як «вброси», «карусель» та інші, що позначають протиправні методи впливу на результати виборчого процесу. Крім того, традиційно значною залишається участь у визначенні результатів виборів представників виборчих комісій – жодні вибори в Україні не пройшли без гучних скандалів через втручання, тиск, фальсифікацію зі сторони їх голів та членів. Натомість, застосування технології електронного голосування чи сканування бюлетеню дозволить суттєво знизити подібні ризики – автоматизовані системи не дозволяють одночасно завантажити одразу декілька бюлетенів, а система підрахунку голосів та збереження результатів голосування зменшує можливість підміни результатів виборів при складанні протоколів, а також дозволяє здійснити подальшу перевірку результатів голосування.

Частина дослідників також вказує, що запровадження новітніх способів голосування призведе до підвищення явки виборців шляхом надання додаткових каналів для голосування та зростанням зацікавленості молоді [7]. На наш погляд, було б надмірним оптимізмом стверджувати, що поява електронних пристроїв для голосування може подолати проблему скупчення та черг виборців, які спостерігаються на більшості виборів. Робота з автоматизованим пристроєм може зайняти у людини, особливо літнього віку, значно більше часу аніж при заповненні бюлетеня вручну. Як наслідок, черги з'являться вже біля самих пристроїв, що негативно вплине на кількість бажаючих ними скористатися.

Водночас, існує ряд серйозних перешкод та зауважень на шляху впровадження подібних технологій, у тому числі і в Україні.

По-перше, це достатньо високі витрати на впровадження та обслуговування автоматизованих пристроїв для голосування. За

підрахунками дослідників вартість найбільш дешевого пристрою, і відповідно найменш захищеного пристрою, який застосовується у Бразилії (UE2008) у 2010 році становила 600 доларів. Натомість, середня вартість одного пристрою для голосування коливається в межах 2 – 5 тисяч доларів [4]. За висновком національної конференції законодавчих органів штатів ((NCSL)) при встановленні подібних машин оптимальною є норма – 1 пристрій на 250 – 450 виборців [8]. В Україні станом на жовтень 2017 року, згідно даних Державного реєстру виборців була зареєстровано близько 35 мільйонів виборців [9]. Таким чином, не важко порахувати, що вартість витрат лише на закупівлю подібних пристроїв становитиме приблизно 0,5 мільярдів доларів (для порівняння загальний розмір дохідної частини бюджету на 2017 р. становить 26 мільярдів доларів). Звісно, як показує практика впровадження автоматизованих систем відбувається поступово і не витісняє альтернативні форми голосування. В середньому, за підрахунками дослідників, система електронного голосування може бути впроваджена протягом двох-трьох електоральних циклів. Це, з одного боку, дозволить населенню призвичаїтися до подібного способу голосування, а з іншого «розтягнути» витрати, зробити фінансове навантаження на бюджет не таким значним.

Прихильники впровадження автоматизованих систем стверджують, що в остаточному підсумку відбудеться зменшення витрат, оскільки суттєво скоротяться видатки на друк бюлетенів та оплату членів комісії [7]. Однак, на наш погляд подібний висновок не є беззаперечним. Рівень заробітної плати членів комісій в Україні є традиційно низьким, а оскільки до проведення виборів залучається некваліфіковані працівники, то витрати на оплату їх праці коливаються в межах 3-4 мільйонів доларів за одні вибори. Натомість, необхідність встановлення та обслуговування автоматизованих систем зумовить прийняття на роботу кваліфікований технічний персонал, рівень оплати праці якого буде набагато вищим ніж у середньостатистичного працівника виборчої комісії. За таких умов, значного зменшення витрат на проведення виборів очікувати не слід.

По-друге, слід визнати, що на сьогодні існує висока ймовірність втручання в роботу комп'ютерних систем (віруси, хакерські атаки тощо) зі сторони зацікавлених учасників виборчих перегонів. Відповідно виникає загроза порушення принципу зафіксованого у п.7.4 Копенгагенського документу: «держави повинні забезпечити

умови, щоб голосування проводилося тайно, щоб обрахунок голосів та повідомлення про нього були чесними» [10]. У зв'язку з цим, в рекомендаціях ОБСЕ щодо використання новітніх технологій у виборчому процесі ставиться умова створення можливості перевірки правильності подання та врахування як окремого голосу, так і загальної кількості підрахованих голосів [11]. Найбільш оптимальним в цьому випадку є збереження сканованої копії бюлетеня або його друк після завершення процедури голосування за допомогою пристрою прямого запису. Альтернативною можливістю є дубляж та збереження копій інформації на інших носіях (пристроях). Проте, в останньому випадку, це не гарантує цілковитої безпеки, оскільки інформація може фальсифікуватися у процесі введення, а також створює значні труднощі при доведенні фактів фальсифікацій. Показовим у цьому відношенні є випадок з голосуванням у штаті Техас, де в трьох округах була зафіксована перемога республіканців з однаковою кількістю голосів – 18181. Однак оскаржити в суді результати виборів їх опонентам не вдалося, оскільки були відсутні докази впливу на пристрої для голосування, а також через неможливість встановити реальні результати виборів на цих округах [12].

Серед інших, найбільш чисельних зауважень щодо автоматизації виборчого процесу називають неготовність населення, насамперед людей старшого віку, до використання подібних складних пристроїв, що призведе до помилок при голосуванні. На наш погляд, подібне застереження не є об'єктивним, оскільки практика сучасного життя свідчить, що людство досить швидко пристосовується до використання новітніх технологій. Відповідно, за умови простоти і зрозумілості функціоналу апарату для голосування користування ними не створить серйозної проблеми навіть для літніх людей. Крім того, відповідно до рекомендацій ОБСЕ, при застосуванні новітніх технологій у виборчому процесі, громадянам повинні бути надані традиційні можливості для голосування за допомогою паперових бюлетенів.

Враховуючи вищенаведені недоліки та ризики процедури електронного голосування, а також брак досвіду його використання, вимагає обережної та зваженої позиції рішення щодо застосування автоматизованих пристроїв під час здійснення волевиявлення. Водночас, в епоху стрімкого розвитку інформаційного простору та інформаційного суспільства неможливо стояти осторонь

технологічного прогресу, і слід впроваджувати у виборчий процес технологію електронного голосування, як паралельну, альтернативну, форму волевиявлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звиглянич С. Выборы в США: Как американцы будут голосовать за Трампа или Клинтон Режим доступу: <https://112.ua/statji/vybovy-v-ssha-kak-amerikancy-budut-golosovat-za-trampa-ili-klinton-348655.html>

2. Готун А. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні Вісник київського національного університету ім. Т.Шевченка. – Філософія-Політологій 89/90 2008. С.51-55; Сіденко І.Г. Перспективи впровадження електронного голосування в Україні. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf>; Турчин Я.Б. Світовий досвід у реалізації концептуальних засад електронного голосування // Гілея. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип.73. – С.308-310; Бучин М. А. Використання інформаційних технологій під час виборчого процесу як елемент електронної демократії / М. А. Бучин // Інформація, комунікація, суспільство – ІКС-2013 : матеріали II Міжнар. наук. конф. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 142–143; Бучин М.А. Впровадження електронного голосування в Україні: проблеми та перспективи / М.А. Бучин // Інформація, комунікація, суспільство – ІКС-2015 : матеріали IV Міжнар. наук. конф. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. – С. 126–127.

3. Council of Europe. Recommendation on legal, operational and technical standards for e%voting — explanatory memorandum. Rec(2004)11. — September 2004. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=778189>

4. Recap of 2016 electoral events Режим доступу: <https://digitalvote.wordpress.com/tag/brazil/>

5. Про вибори народних депутатів України: закон України № 4061-VI від 17.11.2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>

6. Готун А. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні Вісник київського національного університету ім. Т.Шевченка. – Філософія-Політологій 89/90 2008. С.51-55

7. Сіденко І.Г. Перспективи впровадження електронного голосування в Україні. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf> ; Бучин М.А. Впровадження електронного голосування в Україні: проблеми та перспективи // Інформація, комунікація, суспільство –

ІКС-2015 : матеріали IV Міжнар. наук. конф. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. – С. 126

8. Aging Voting Machines Cost Local, State Governments Режим доступу: <http://www.pewtrusts.org/en/research-and-analysis/blogs/stateline/2016/03/02/aging-voting-machines-cost-local-state-governments>

9. Відомості про кількість виборців в межах Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, закордонного виборчого округу. – Режим доступу: https://www.driv.gov.ua/portal!/cm_core.cm_index?option=ext_num_voters&pdt=1&pmn_id=127

10. Документ Копенгагенського совещания Конференции по человеческому измерению СБСЕ. Копенгаген, 29 июня 1990 г. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_082

11. Руководство по наблюдению за использованием новых технологий. БДИПЧ ОБСЕ, 2013 Режим доступу:

<http://www.osce.org/ru/odihr/elections/107771?download=true>

12. Bev Harris Black Box Voting. Ballot Tampering in the 21st Century Режим доступу: www.chemtrails911.com/books/black_box_voting_-_by_bev_harris.pdf

ЗМІНИ В ПЕНСІЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Пенсійне забезпечення в Україні непрацездатних її громадян було і, на жаль, залишається не на високому рівні, незважаючи на певні зусилля держави підняти економічний добробут осіб, які досягли пенсійного віку або є інвалідами.

В Україні в останні 20 років відбуваються поступові зміни в пенсійному законодавстві. Ще донедавна в Україні питання пенсійного забезпечення регулювались низкою законів, яких налічувалося близько 30, серед яких можна виділити наступні: Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про пенсійне забезпечення», «Про державну службу», «Про дипломатичну службу», «Про Національний банк України», «Про прокуратуру» та багато інших. Усі ці законодавчі акти по різному підходили до визначення розміру пенсії, суб'єктів отримання пенсії (особливо це стосувалося пенсії у зв'язку з втратою годувальника) тощо.

Як справедливо зазначає Л.Г. Ткаченко, така велика кількість законодавчих актів не сприяє прозорості пенсійної системи і ставить під сумнів справедливість диференціації пенсій. Найбільш явною є нерівність, створювана спеціальними пенсійними законами, за якими розмір пенсії у 2-10 разів вище за звичайні пенсії. Надбавки й доплати до пенсій, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, призначаються за формальними категоріальними ознаками, без огляду на фактичний рівень призначеної пенсії, та лише посилюють нерівність [1, 635].

Зміни в законодавстві пов'язані з різними чинниками, серед яких ті ж причини, як і в багатьох країнах світу: старіння населення; зменшення народжуваності; поступове збільшення дефіциту коштів Пенсійного фонду тощо. В Основних напрямках реформування пенсійного забезпечення в Україні, затвердженому Указом Президента України від 13.04.1998 р., зазначається, що на стан пенсійного забезпечення громадян України негативно впливають:

- демографічні процеси (старіння населення, зменшення працездатного населення), наслідками яких є збільшення

чисельності отримувачів пенсій та зменшення платників страхових внесків;

- зменшення чисельності зайнятого населення;
- несприятливе співвідношення тривалості періоду сплати внесків на пенсійне забезпечення і періоду, протягом якого виплачується пенсія;
- зростання різного роду пільгових і прирівняних до них категорій пенсіонерів. [2, розділ 1].

С. Шубенок вважає, що в країні відбувається старіння населення як «зверху», за рахунок зростання чисельності людей похилого віку, так і «знизу» - через постійне скорочення кількості дітей у результаті зниження народжуваності [3, 22].

Проте, незважаючи на прийняття Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і введенням трирівневої пенсійної системи, ситуація в пенсійному забезпеченні не поліпшилась. В Концепції подальшого проведення пенсійної реформи, затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.10.2009 р. № 1224-р., відзначається, що до цього часу зберігаються диспропорції у пенсійному забезпеченні, що обумовлені спеціальними пенсійними програмами для деяких категорій громадян, якими встановлено окремі умови пенсійного забезпечення. Зокрема це стосується порядку визначення заробітної плати, з якої обчислюється пенсія працівникам окремих галузей економіки, індексації розмірів їх пенсій на інфляцію та підвищення пенсій у зв'язку із зростанням заробітної плати [4].

Питання зміни концептуальних підходів в частині правового регулювання спеціальних пенсій піднімалось і на парламентських слуханнях «Стан проведення пенсійної реформи та шляхи її вдосконалення», що проходили 16.02.2011 р. Під час парламентських слухань до напрямів вирішення проблем з пенсійного забезпечення було віднесено вдосконалення законодавства щодо реалізації пенсійного забезпечення окремих категорій (призначення спеціальних пенсій) [5, 633].

Дослідники відзначають декілька етапів, в ході яких відбувалося перетворення пенсійної системи України. Так, Л. Шумна визначає два таких періоди. Перший етап проведений у 1991 р., коли було введено формулу диференційованого нарахування пенсій в залежності від рівня прибутків у період трудової діяльності і тривалості трудового стажу. Другий етап пенсійної реформи розпочався з 1 січня 2004 р. і передбачав

кардинальну зміну існуючої системи при одночасному введенні нових накопичувальних принципів [6, 27].

На нашу думку, вищеназвані етапи можна доповнити ще двома. Третій етап пов'язаний зі змінами, які відбулися відповідно до Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», ухваленому Верховною Радою України 8.07.2011 р. Цей Закон, зокрема, запровадив підвищення пенсійного віку для жінок і, таким чином, встановлення єдиного для чоловіків і жінок віку виходу на пенсію [7, ст. 26].

Четвертий етап пов'язаний з прийняттям Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 3.10.2017 р., яким внесено зміни до низки «пенсійних» законів, зокрема, щодо підвищення страхового стажу, необхідного для призначення пенсії і поступове скасування спеціального пенсійного законодавства.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», прийнятий у жовтні 2017 р., поступово скасовує спеціальне пенсійне забезпечення і тим самим встановлює єдині умови пенсійного забезпечення в Україні [8].

Так, стаття 16 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» встановлює, що пенсійне забезпечення працівників засобів масової інформації здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [9, ст. 16].

Та ж сама норма міститься і в статті 21 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», відповідно до якої пенсійне забезпечення посадових осіб місцевого самоврядування здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [10, ст. 21].

Стаття 20 Закону України «Про статус народного депутата України» передбачає, що пенсійне забезпечення народних депутатів здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [11, ст. 20].

Стаття 40 Закону України «Про дипломатичну службу» встановлює норму, відповідно до якої пенсійне забезпечення працівників дипломатичної служби здійснюється відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [12, ст. 40].

Як бачимо, пенсійне забезпечення працівників засобів масової інформації, посадових осіб місцевого самоврядування, народних депутатів, працівників дипломатичної служби здійснюється відповідно до Закону